

KONKURRENCE- OG FORBRUGERSTYRELSEN

VELFUNDERENDE MARKEDER

31 | 2019

UDVIKLINGEN I DEN DANSKE VANDSEKTORS ØKONOMI 2010 - 2019

I denne artikel beskriver vi de seneste års udvikling i vandsektorens økonomi og effektivitet.

Udviklingen viser, at der er sket effektiviseringer i sektoren, og at vandselskaberne samtidigt løser flere og flere opgaver inden for fx grundvandsbeskyttelse og klimatilpasning. Samlet set er prisen på vand steget.

Tallene peger også på, at omkostninger til blandt andet miljøprojekter vil fortsætte med at stige i de kommende år, og at fortsatte effektiviseringskrav ikke hindrer dette. Med stigende omkostninger er det væsentligt at fastholde et fokus på omkostningseffektive investeringer, så Danmark får så meget rent vand for pengene som muligt. Særligt i lyset af, at forbrugernes vandregning ikke er indkomstafhængig.

Efter 10 år med effektiviseringskrav er der stadig et betydeligt potentiale for effektiviseringer i vandsektoren. Realisering af potentialet er til gavn for forbrugernes økonomiske råderum og de danske vandforbrugende virksomheders konkurrenceevne og eksport.

Et fortsat fokus på effektivitet understøtter samtidigt udviklingen af innovative danske vandteknologiske løsninger, der ikke kun skal være bæredygtige men også økonomisk effektive, fx ved at bruge mindre energi.

Læs den fulde artikel →

De danske vand- og spildevandsselskaber er såkaldte naturlige monopol. Samtidig er der fortsat et betydeligt effektiviseringspotentiale i sektoren.

Det er på den baggrund, at brede politiske flertal siden 2009 har været enige om at stille krav til sektorens effektivitet. Sigtet er kontinuerligt at styrke produktivitet og omkostningseffektivitet i sektoren på en måde, så hensyn til høj forsyningsikkerhed, miljø, natur, serviceniveau, sundhed og teknologiudvikling fortsat tilgodeses.

Den økonomiske regulering består i at sætte rammer (lofter) for selskabernes indtægter, der opkræves som takster hos forbrugere og virksomheder. Sektorens samlede indtægtsrammer er i 2019 på cirka 15 mia. kr. Rammerne reduceres årligt med effektiviseringskrav, der bl.a. skal få selskaberne til at følge med produktivitetsudviklingen i konkurrenceudsatte brancher. Den økonomiske regulering gælder for de cirka 330 største danske vand- og spildevandsselskaber.¹

Siden reguleringen blev indført er der stillet effektiviseringskrav for 1,9 mia. kr. Danske forbrugere og virksomheders samlede vandregning ville således alt andet lige have været 1,9 mia. kr. højere i 2019, end hvis der ikke havde været økonomisk regulering af disse monopolmarkeder. Priserne er dog ikke faldet. Det skyldes, at selskaberne løser flere og flere opgaver inden for fx forsyningsikkerhed og grundvandsbeskyttelse. Disse opgaver får vandselskaberne penge til at løse ved, at indtægtsrammerne hæves med tilsvarende beløb (tillæg) til denne type af opgaver.

Det koster penge at løse flere opgaver. Derfor er det væsentligt at fastholde et stærkt fokus på omkostningseffektivitet, så Danmark får så meget rent vand som muligt for pengene. Det er også til gavn for forbrugernes økonomi, de danske vandforbrugende virksomheders konkurrenceevne og eksporten af danske vandteknologiske løsninger.

I denne artikel vises udviklingen i vandpriserne, omkostningerne og i indtægtsrammerne – og hvad der bidrager til udviklingen. Der ses også på størrelsen af de fastlagte effektiviseringskrav.

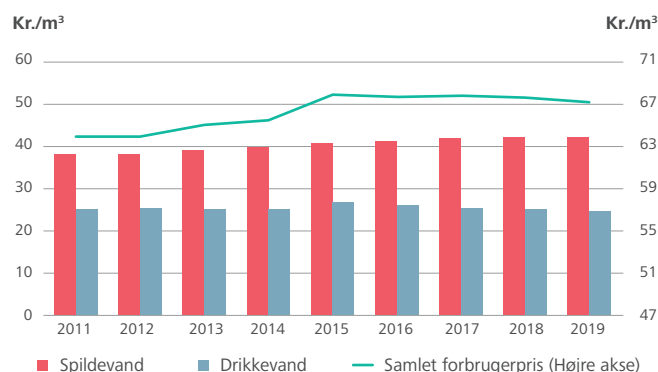
På trods af flere investeringer og stigende omkostninger til nye opgaver har priserne på drikke- og spildevand samlet set været nogenlunde stabile siden 2015, mens priserne steg noget i årene før, når der tages højde for den generelle prisudvikling i økonomien.

Forbrugerprisen på vand er steget

En gennemsnitlig husstands vandregning er årligt på cirka 5.450 kr., hvoraf afledning af spildevand står for cirka to tredjedele.

Siden 2011 er den gennemsnitlige forbrugerpris steget med cirka 3 kr. per kubikmeter, hvilket svarer til en real stigning på cirka 5 pct., jf. figur 1. Det afspejler en stigning frem til 2015, hvorefter prisen realt har været ret stabil.

Figur 1
Forbrugerpriser for en gennemsnitlige husstand, opgjort for drikke- og spildevand, 2011-2019 (realt i 2019-niveau)

Anm.: Priserne er inkl. moms. Priserne er pristalsreguleret med 2019 som indeks 100.
Kilde: Prisoplysninger fra vandselskabernes takstblade og indberetninger til Forsyningssekretariatet.

Pristigningen på de 3 kr. per kubikmeter siden 2011 er primært drevet af stigninger i spildevandspriserne, mens drikkevandspriserne nogenlunde uændret i hele perioden.²

Vandprisernes betydning for erhvervslivet

Cirka en tredjedel af vandselskabernes debiterede vandmængde bliver anvendt af erhvervskunder i forskellige brancher. Større erhvervskunders vandpriser er lavere end forbrugerprisen, fordi der gives en forbrugsafhængig rabat til større erhvervskunder.

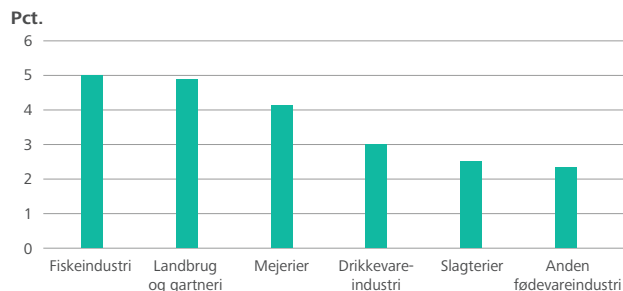
For de brancher, der bruger mest vand, svarer de samlede udgifter til drikke- og spildevand til op til fem pct. af branchens samlede bruttoværditilvækst (BVT), jf. figur 2, der viser de seks brancher, hvor udgifterne til vand er højest. I gennemsnit svarer udgiften til 0,2 pct. af værditilvæksten i de private erhverv.³

¹ De 224 største drikkevandsselskaber, som leverer cirka 90 pct. af det samlede danske vandforbrug, og alle spildevandsselskaber, der håndterer cirka 97 pct. af det samlede spildevand, er underlagt den økonomiske regulering. De mindste drikkevandsforsyninger er kun underlagt hvile-i-sig-selv princippet, hvilket betyder, at omkostninger og indtægter blot skal balancere.

² Se prisdata opgjort på selskabs-, kommunalt og regionalt niveau på vores hjemmeside: <https://www.kfst.dk/vandtilsyn/analyser>

³ I beregningen af udgiftens andel for de private erhverv er udgiftsandelene vægtaget med erhvervenes bruttoværditilvækst.

Figur 2
Udgifter til vand på brancheniveau (i forhold til bruttoværditilvæksten)

Anm.: I opgørelsen indgår både udgifter til afledning af spildevand samt forbrug af vand. Andelen er opgjort som den gennemsnitlige andel i perioden 2010-2015.
Kilde: Danmarks Statistik

Særligt brancher inden for fødevarerindustrien har høje udgifter til drikke- og spildevand. Andre brancher med høje udgifter til drikke- og spildevand er hoteller mv. og forlystelsesparker. Vandprisen har betydning for danske virksomheders konkurrenceevne i det omfang, udgifter til vand og spildevand er en del af produktionsomkostningerne.

Reguleringen fastsætter et loft for indtægterne

Den økonomiske regulering af vandsektoren indebærer, at der fastlægges en samlet ramme for hvert selskabs indtægter. Indtægterne opkræves som takster fra forbrugere og erhvervskunder.

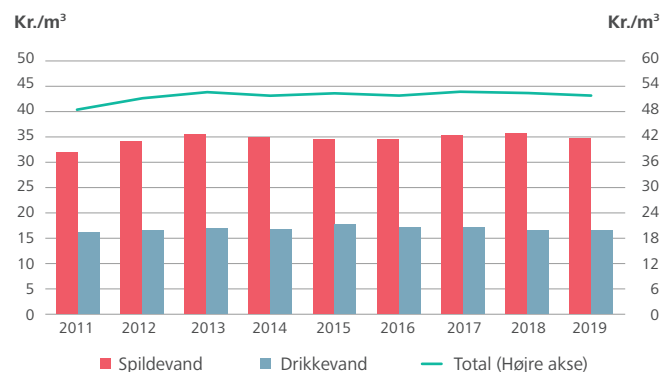
Et vandselskabs ramme skal dække omkostninger til drift, investeringer, finansielle omkostninger og såkaldte ikke-påvirkelige omkostninger, jf. boks 1.

Lille stigning i indtægtsrammerne siden 2011

De samlede indtægtsrammer for vandsektoren på cirka 15 mia. kr. i 2019 er fordelt på cirka 5 og 10 mia. kr. for henholdsvis drikke- og spildevandsselskaber.

I 2019 er rammerne på 52 kr. per kubikmeter vand, hvilket er 3 kr. per kubikmeter højere end i 2011, jf. figur 3. Stigningen kan blandt andet henføres til en stigning fra 2011 til 2013 i spildevandsselskabernes investeringsomkostninger.

Figur 3
Indtægtsrammerne 2011-2019, opgjort per kubikmeter debiteret vand

Anm.: Rammerne opgjort per kubikmeter vand er vægtet med den debiterede vandmængde.

Boks 1: Hvad består en indtægtsramme af?

Indtægtsrammer lægger et loft over selskabers indtægter. En ramme er fastsat ud fra det enkelte vandselskabs omkostninger til drift, vedligehold og investeringer i anlæg og infrastruktur, finansielle omkostninger samt en række såkaldte ikke-påvirkelige omkostninger som fx skatter og afgifter.

Der stilles årligt effektiviseringskrav til selskabernes rammer. Der er dog nogle omkostninger, som ikke omfattes af disse krav. Det er de såkaldte ikke-påvirkelige omkostninger. De adskiller sig således fra de øvrige omkostninger i rammen ved, at de ikke er omfattet af effektiviseringskrav (se figur).

Den del af indtægtsrammerne, som vedrører drift, investeringer og finansielle omkostninger blev i 2016 fastlagt på baggrund af regnskabsoplysninger fra 2013-2015. Herefter justeres dette grundlag årligt med effektiviseringskrav, prisudviklingen og med tillæg, hvis selskaberne skal løse nye opgaver.

Spildevandsselskaber har omkostninger forbundet med at aflede spildevand fra kunderne til et renselanlæg, rense det og udlede vandet igen i naturen i den kvalitet, som påkræves efter miljølovgivningen. Spildevandsselskaber håndterer også de stigende mængder regnvand, der lander på tage og overflader, og som løber ned i kloakken.

Udviklingen i indtægtsrammer opgjort per kubikmeter debiteret vand svarer i hovedtræk til udviklingen i forbrugerprisen opgjort per kubikmeter vand i figur 1. Udviklingen i indtægtsrammen og forbrugerprisen er dog ikke direkte sammenlignelige, fordi forbrugerprisen indeholder moms, mens indtægtsrammerne også indeholder indtægter fra erhvervskunder. Desuden stammer vandselskabernes indtægter også fra en række faste, ikke-forbrugsafhængige bidrag.

Hertil kommer, at nogle selskaber ikke opkræver indtægter svarende til deres fulde, tilladte ramme. Hvis indtægtsrammerne er højere end de regnskabsmæssige omkostninger og der opkræves højere takster end omkostningerne, har vandselskaberne mulighed for at opbygge henlæggelser.

Sektoren har i dag i alt cirka 2,3 mia. kr. i henlæggelser liggende i selskaberne. Samlet set svarer henlæggelserne til cirka 15 pct. af indtægtsrammerne. Henlæggelserne udtrykker den opsparede likvide formue hos selskaberne.⁴ Der ses i opgørelsen bort fra henlæggelser til betaling af gæld på eksisterende anlæg.

Hvad bidrager til væksten i indtægtsrammerne?

Overordnet bidrager effektiviseringskravene til, at rammerne årligt falder ned mod det effektive omkostningsniveau. Men andre forhold trækker i den modsatte retning:

En økonomisk ramme kan således eksempelvis øges, hvis et selskab skal løse nye opgaver. I så fald gives et tillæg til rammen, og så kan selskabet opkræve en øget takst hos forbrugerne svarende til tillægget. De mest omkostningsdrivende tillæg forudsætter kommunal godkendelse. Rammen kan fx også øges hvis et selskab fusionerer.

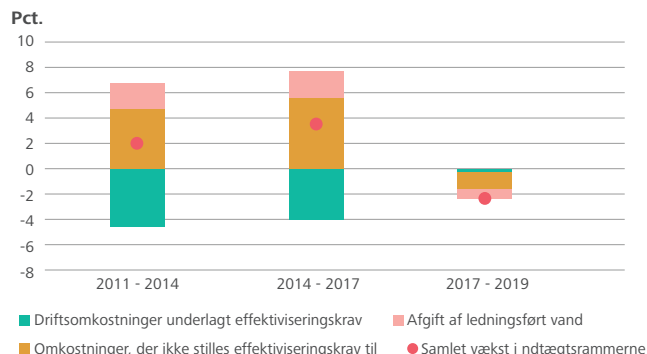
Udviklingen i indtægtsrammerne kan også beskrives med vækstbidragene fra forskellige omkostningstyper opgjort for følgende tre perioder: 2011-2014, 2014-2017 og 2017-2019. Omkostningstyperne er 1) driftsomkostninger underlagt effektiviseringskrav, 2) omkostninger, der ikke stilles effektiviseringskrav til⁵, og 3) drikkevandsselskabers afgift for ledningsført vand. Sidstnævnte indgår i indtægtsrammerne, selvom de videreføres til staten.

Resultaterne for drikkevandsselskaberne viser, at både afgift for ledningsført vand og – især – omkostninger, der ikke stilles effektiviseringskrav til, bidrog til en stigning i rammerne fra 2011 til 2017, mens driftsomkostninger, der pålægges effektiviseringskrav, bidrog til et fald, jf. figur 4.

⁴ Henlæggelserne er opgjort ud fra selskabernes regnskaber for 2018, som kortfristede aktiver fratrukket kortfristet gæld. Se opgørelsesmetode på <https://www.kfst.dk/vandtilsyn/analyser/>

⁵ Omfatter alle omkostninger, der frem til 2017 ikke blev stillet effektiviseringskrav til, blandt andet driftsomkostninger til miljø- og servicemål, tillæg til medfinansiering af klimaprojekter, investeringsomkostninger, nettofinansielle omkostninger, skatter og afgifter m.v. Finansielle omkostninger er inkluderet i denne opgørelse fra 2017 og frem på trods af, at de fra 2017 er underlagt effektiviseringskrav. Der indgår i alle år også korrektioner som følge af, at selskaberne har opkrævet mere/mindre end de må (fra 2017 kun mere) samt en korrektion for historisk over-/underdækning. Korrektioner udgør en lille del af vækstbidraget i alle perioder.

Figur 4
Vækstbidrag til udviklingen i indtægtsrammer for drikkevandsselskaber

Anm.: Hver søjle angiver vækstbidraget til udviklingen i indtægtsrammerne i den angivne periode. Den samlede vækst i rammerne er ikke direkte sammenlignelig med figur 3, fordi opgørelsen i denne figur er baseret på de samlede indtægtsrammer og ikke rammerne per debiteret vandmængde som i figur 3.

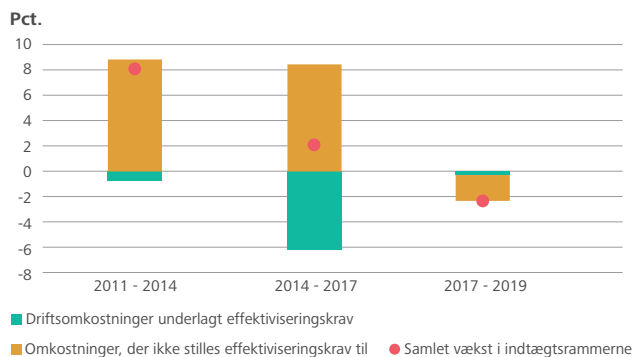
I perioden fra 2017-2019 faldt drikkevandsselskabernes rammer en anelse. Det skyldes blandt andet ændret regulering fra 2016, der betyder, at stigninger i rammerne "udskydes" til senere år, jf. nedenfor. Når driftsomkostningerne underlagt effektiviseringskrav ikke bidrog til et fald i rammerne i perioden 2017-2019, kan det også skyldes nye, omkostningsdrivende opgaver, som "modsvares" effektiviseringskravene i rammerne.

Afgift for ledningsført vand udgør en tredjedel af drikkevandsprisen. Det er en lovbestemt afgift, som vandselskaberne skal opkræve hos kunderne og videreføre til staten. Denne afgift bidrog til en stigning i rammerne frem til 2017, hvorefter afgiften bidrog til et fald som følge af en afgiftssænkning.

For spildevandsselskaberne er vækstbidraget opgjort for driftsomkostninger underlagt effektiviseringskrav og omkostninger, der ikke stilles effektiviseringskrav til. Frem til 2017 bidrog omkostningstyper uden effektiviseringskrav til en stigning i indtægtsrammerne, mens driftsomkostninger underlagt effektiviseringskrav bidrog til et fald i perioden 2014-2017, jf. figur 5.

For spildevandsselskaberne er vækstbidraget opgjort for driftsomkostninger underlagt effektiviseringskrav og omkostninger, der ikke stilles effektiviseringskrav til. Frem til 2017 bidrog omkostningstyper uden effektiviseringskrav til en stigning i de økonomiske rammer, mens driftsomkostninger underlagt effektiviseringskrav bidrog negativt i perioden 2014-2017, jf. figur 5.

Figur 5
Vækstbidrag til udviklingen i indtægtsrammer for spildevandsselskaber

Anm.: Se figur 4

Spildevandsselskabers omkostninger uden effektiviseringskrav bidrog til en stigning i rammerne frem til og med 2017. Særligt øgede investeringer bidrog til væksten i perioden 2013-2017, hvor investeringer ikke var omfattet af effektiviseringskrav endnu. Herefter bidrog disse omkostninger til et fald i rammerne – formentlig som følge af, at effektiviseringskrav efter 2016 også lægges på investeringer.

At driftsomkostninger underlagt effektiviseringskrav næsten ikke bidrog til et fald i spildevandsselskabernes rammer i perioden 2011-2014 skyldes primært, at selskaberne fik midlertidige tillæg til rammerne som følge af en korrektion for, at rammerne de første år havde været fastsat for lavt på grund af gamle indgangsværdier. Når effektiviseringskravene ikke trækker rammerne ned i 2017-2019, skyldes det nye, tillægsgivende projekter – på samme måde som hos drikkevandsselskaberne.

Rammerne er øget som følge af nye opgaver

Siden den økonomiske regulering blev indført i 2009, har det været muligt for vandselskaberne at få forhøjet sine indtægtsrammer permanent med et såkaldt tillæg – dvs. et øget indtægtsgrundlag – til bl.a. nye opgaver.

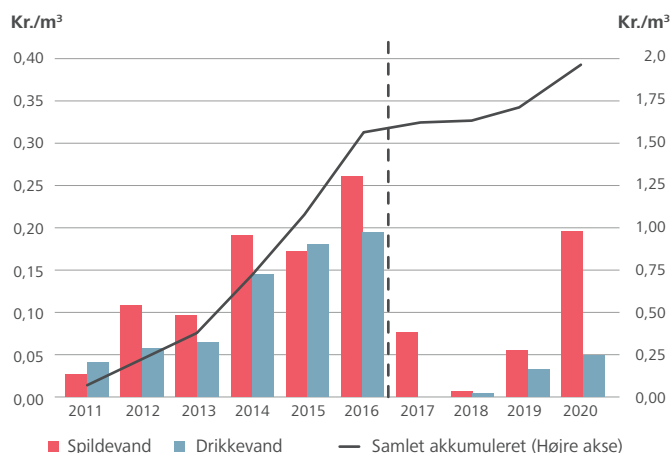
Eksempler på nye, tillægsgivende opgaver er klimatilpasningsprojekter, styrket miljøindsats, højere serviceniveau, øget forsyningssikkerhed, flytning af vandledninger som følge af anlæggelse af nye veje, udvidelser af forsyningsområder mv.

I perioden er rammerne forhøjet med i alt knapt 1 mia. kr. til disse formål. Det svarer til en stigning i vandpriserne på knapt 2 kr. per kubikmeter vand, jf. figur 6.

Søjlerne (venstre akse) viser nye permanente tillæg pr. år. De steg frem til 2016. Som følge af ændringer i tillægsreglerne med virkning fra 2017 blev tillæggene reduceret i dette år, fordi tillæg fra 2017 og frem først gives på baggrund af afholdte omkostninger (og ikke budgetterede omkostninger). Som følge heraf er nye tillæg i 2017 og 2018 meget lave

mens tillæggene omvendt fremover bliver højere i takt med, at omkostninger afholdes og indregnes i indtægtsrammerne. Omkostningerne til de samlede tillæg (den højre akse sorte linje) vil derfor fortsætte med at stige i årene fremover.

Figur 6
Tillæg til indtægtsrammerne, 2011-2020

Anm.: Figuren viser forhøjelser i indtægtsrammerne som følge af permanente tillæg til nye opgaver. Den sorte linje viser de akkumulerede omkostninger til tillæg (højre akse). Den lodrette stiplede linje angiver ændringer i tillægsreglerne. Tillæg for 2020 er foreløbige tal fra 2019-indberetningerne.

Når indtægtsrammerne løbende øges som følge af nye opgaver, øges vigtigheden af at fastholde et stærkt fokus på omkostningseffektivitet, så Danmark får så meget rent vand som muligt for pengene.

Effektiviseringskrav reducerer rammerne

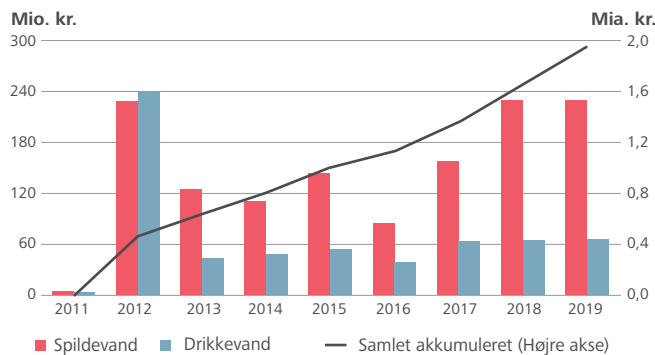
Den økonomiske regulering skal tilskynde til effektiv drift til gavn for forbrugere og virksomheder. Det sker primært ved effektiviseringskrav – både et generelt krav, så vandsektoren som monopolsektor følger med produktivitetsudviklingen i resten af samfundet, og et individuelt, benchmarkingbaseret krav.

Det individuelle effektiviseringskrav beregnes således ud fra en benchmarkingmodel, som sammenligner alle selskabers effektivitet med de mest effektive selskaber og på baggrund heraf fastlægger et effektivt omkostningsniveau og et effektiviseringspotentiale for hvert selskab. Regulatorisk anses reduktioner i rammerne som følge af effektiviseringskrav for effektiviseringer.⁶

⁶ Når der fastsættes individuelle effektiviseringskrav, tages en række forsigtighedshensyn, hvoraf de væsentligste er, at 1) de individuelle benchmarkingbaserede effektiviseringskrav skal ikke indhentes øjeblikkeligt men med en indhentningshastighed på 8 år, b) der anvendes en såkaldt *best-of-two*-tilgang i benchmarkingen, c) der er et loft på, hvor højt et individuelt krav årligt må være, og d) reguleringsperioder på fire år – i modsætning til tidligere ét-årige – giver selskaberne økonomisk fleksibilitet og stabilitet. Hvordan effektiviseringskravene beregnes, er nærmere beskrevet her: <https://www.kfst.dk/vandtilsyn/okonomiske-rammer/>

Siden 2011 er de samlede årlige effektiviseringskrav akkumuleret til 1,9 mia. kr. i 2019, jf. figur 7. Det svarer til, at vandpriserne i 2019 alt andet lige er cirka 3 kr. per kubikmeter lavere, end de ville have været uden disse krav.

Figur 7
Effektiviseringskrav i vandsektoren, 2011-2019

Anm: De årlige effektiviseringskrav omfatter både krav fra benchmarkingen og de generelle effektiviseringskrav. Kurven (sort) angiver de akkumulerede effektiviseringskrav og aflæses på højre akse.

Kilde: Egne beregninger

I de første to år (2011 og 2012) var effektiviseringskravene ikke på niveau med de øvrige år som følge af en overgangsfase til den økonomiske regulering. De høje krav i 2012 skyldtes en ekstraordinær korrektion af niveauet for driftsomkostningerne i rammerne som led i implementeringen af benchmarking i sektoren.⁷

De omkostningstyper, der er underlagt effektiviseringskrav, blev udvidet i 2016 med virkning fra rammerne for 2017. I rammerne fra før 2017 blev effektiviseringskravene kun stillet til vandselskabers driftsomkostninger, som udgør cirka en fjerdedel af omkostningerne. Fra 2017 stilles effektiviseringskravene til både drifts- og investeringsomkostninger samt finansielle omkostninger. Derudover udvides definitionen af, hvilke driftsomkostninger der skal stilles effektiviseringskrav til.

Derfor stiger effektiviseringskravene fra 2016 til 2017. Stigningen fra 2017 til 2018 skyldtes primært tekniske forbedringer i benchmarkingmodellen, hvilket har ført til en mere retvisende model.

Med regelændringerne i 2016 blev de mindre vandselskaber med en årlig debiteret vandmængde på under 800.000 kubikmeter fritaget fra benchmarkingen, og de fik fra 2017 ikke længere et individuelt, benchmarkingbaseret krav.

Vandselskabernes regnskabsmæssige omkostninger er faldet

Effektiviseringskravene reducerer som sagt indtægts-

⁷ Den ekstraordinære korrektion er beskrevet nærmere i "Nyt tillæg til resultatorienteret benchmarking 2012", som findes her: <https://www.kfst.dk/vandtilsyn/benchmarking/okonomiske-rammer-modelbeskrivelse-og-resultater/benchmarking-2012/>

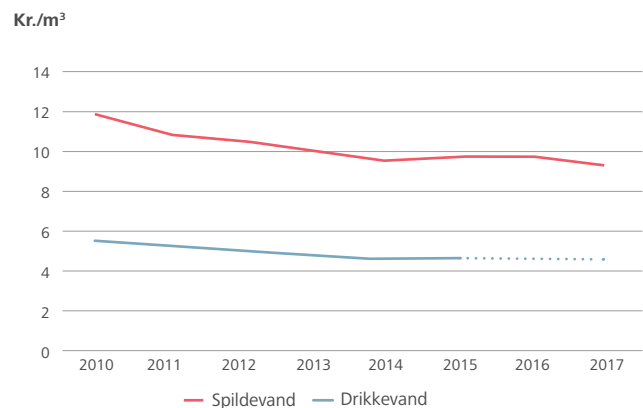
rammerne, som fastlægger et loft over vandselskabernes indtægter. Det betyder, at selskaberne skal reducere deres omkostninger for at overholde rammerne. Det er derfor relevant at se på udviklingen i de regnskabsmæssige omkostninger hos vandselskaberne.

Da der i reguleringen frem til 2016 alene blev stillet krav om effektiviseringer til drift ses der i det følgende kun på udviklingen i disse driftsomkostninger.

Fra 2010 til 2015 faldt de regnskabsmæssige driftsomkostninger med 895 mio. kr. for de 289 selskaber, der indgår i denne analyse.⁸

Drikke- og spildevandsselskaberne regnskabsmæssige driftsomkostninger faldt med henholdsvis 1 og 2 kr. per kubikmeter i perioden fra 2010 til 2014, hvorefter de var nogenlunde uændrede frem til 2017, jf. figur 8.

Figur 8
Regnskabsmæssige driftsomkostninger for drikke- og spildevandsselskaber, 2010-2017

Anm.: Omkostningerne er vist i kr. per kubikmeter og i løbende priser. På grund af nye regler i 2016 er der et databrud i 2015, fordi definitionen af driftsomkostningerne ændres. Udviklingen er vist uden de nye omkostninger, der inkluderes i driftsomkostninger med de nye regler. Derudover er der et databrud i 2016, da drikkevandsselskabernes driftsomkostninger ikke blev indberettet til Forsyningssekretariatet

Kilde: Forsyningssekretariatet.

Samlet set er vandselskabernes regnskabsmæssige driftsomkostninger faldet med 3 kr. per kubikmeter fra 2010 til 2017. Det svarer nogenlunde til de krav om effektiviseringer, der er stillet til selskaberne over perioden.

Omkostningsreduktionerne var størst frem til 2014, hvorefter de aftager frem mod 2017.

Der er fortsat potentialer for effektiviseringer i vandsektoren

En anden måde at vurdere effektiviteten i vandsektoren på er ved at se på udviklingen i de potentialer for effektivise-

⁸ Der blev i samme periode stillet krav om effektiviseringer for 945 mio. kr. til disse selskaber. Idet rammerne kan være højere end omkostningerne skyldes differencen, at kravene stilles til rammerne – ikke til omkostningerne.

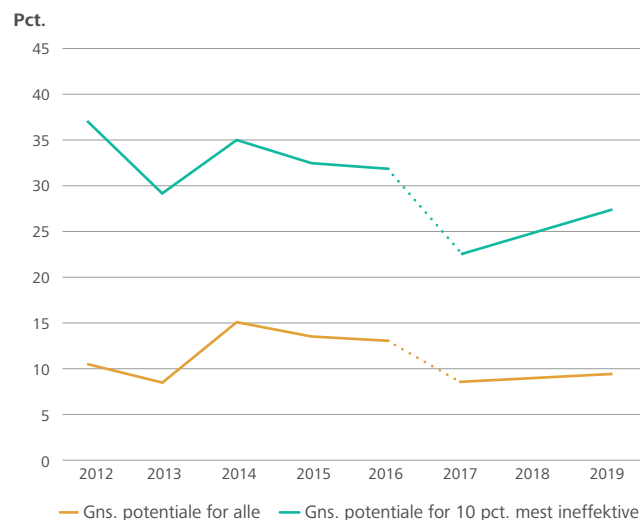
ring, som beregnes i benchmarkingmodellen.

Den seneste opgørelse viser effektiviseringspotentialer på 771 mio. kr. fordelt på 187 mio. kr. og 584 mio. kr. for henholdsvis drikke- og spildevandsselskaber.

Denne type potentialeopgørelse er pr. definition et øjebliksbillede. Sammenlignes potentialerne over tid fremgår det, at de opgjort i pct. i gennemsnit er lavere i dag end i 2010. Det kan skyldes, at de mindst effektive bliver mere effektive. Det kan også være et udtryk for, at de mest effektive bliver mindre effektive.⁹

For drikkevandsselskaberne var det gennemsnitlige potentiale i 2019 cirka 10 pct., hvilket er nogenlunde på samme niveau, som ved den første benchmarking i 2012 jf. figur 9.

Figur 9
Drikkevandsselskabers potentialer fra benchmarkingmodellen, 2012-2019

Anm.: På grund af overgang i 2016 til benchmarking hvert andet år blev drikkevandsselskaber ikke benchmarket i forbindelse med rammerne for 2018, hvorfor datapunktet for dette år er et gennemsnit mellem 2017 og 2019.

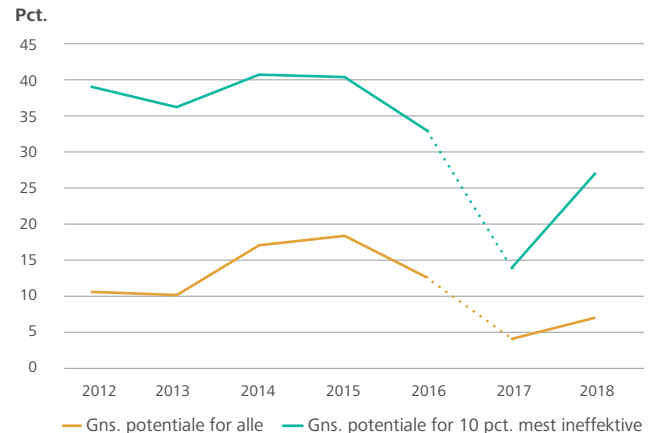
Kilde: Egne beregninger baseret på selskabernes indberettede data.

De 10 pct. mest ineffektive selskabers potentialer ligger generelt over 25 pct. Det betyder, at disse selskabers omkostninger er 25 pct. højere, end de kunne have været, når der sammenlignes med de (sammenligneligt) mest effektive.

For spildevandsselskaberne var det gennemsnitlige potentiale i 2018 cirka 7 pct., hvilket er tre pct.point lavere end ved den første benchmarking, jf. figur 10.

⁹ Ændringer i benchmarkingmodellen har også betydning for størrelsen på potentialerne. Der er løbende sket ændringer i benchmarkingmodellen. Den største ændring skete i 2016-2017 med indførelse af TOTEX-benchmarking og en ny metode for udmøntning af krav. Derfor er det mest hensigtsmæssigt at se på udviklingen i to perioder: 2010-2016 og 2017 og frem. Læs mere om benchmarkingmodellen her: <https://www.kfst.dk/vandtilsyn/benchmarking/>

Figur 10
Spildevandsselskabers effektiviseringspotentialer fra benchmarkingmodellen, 2012-2018

Kilde: Egne beregninger baseret på selskabernes indberettede data.

Potentialerne hos de 10 pct. mest ineffektive selskaber var frem til 2016 over 30 pct., og i 2018 var de opgjort til over 25 pct.

Ændringer fra år til år i potentialerne kan afspejle effektiviseringstiltag i selskaberne, men også i visse tilfælde ændringer i benchmarkingmodellen.

Det generelle kraftige fald i potentialerne fra 2016 til 2017 skyldes således primært introduktionen af et nyt og meget stort teknisk forsigtighedshensyn i benchmarkingmodellen.¹⁰ Desuden indgår investeringsomkostningerne i benchmarkingen efter 2016, hvilket også bidrager til, at potentialerne reduceres.¹¹

Fra 2017 til 2018 steg potentialerne en anelse. Det skyldes en forbedret benchmarkingmodel, herunder en ændring i metoden for vurderingen af *outliers* i benchmarkingmodellen: Selskaber bliver ikke automatisk fravalgt på baggrund af beregnede grænseværdier. I stedet vurderes selskabets repræsentativitet som helhed kvalitativt.

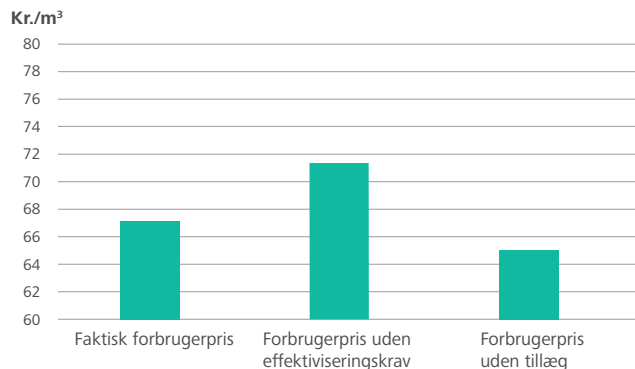
Den økonomiske regulerings betydning for priserne
Betydningen af effektiviseringskravene og forhøjelserne i indtægtsrammerne som følge af nye opgaver for forbrugerpriserne i 2019 er vist i figur 11. Der ses alene på effekten

¹⁰ På grund af usikkerhed i benchmarkingmodellens opgørelse af gennemsnitsomkostninger for driftsomkostninger til renselanlæg i OPEX-modellen, som stillede selskaber med små anlæg bedre end selskaber med store anlæg, blev der undtagelsesvist indført et forsigtighedshensyn i modellen. Konkret blev der antaget aftagende skalaafkast i de forventede omkostninger i stedet for konstant skalaafkast som et forsigtighedshensyn over for større selskaber. I benchmarkingen fra 2018 og frem antages igen konstant skalaafkast.

¹¹ Det skyldes for det første, at der er mindre variation i forholdet mellem input og output i benchmarkingmodellen for anlægskomkostningerne end for driftsomkostningerne, fordi en del af omkostningerne stammer fra pris- og levetidskataloget. For det andet fylder investeringsomkostningerne mere end driftsomkostningerne, hvorfor forskelle i driftsomkostningerne får mindre betydning.

for en gennemsnitlig forbrugerpris på drikke- og spildevand og ikke på erhvervskunders priser.

Figur 11
Faktisk forbrugerpris og beregnet forbrugerpris i fravær af effektiviseringskrav og tillæg til rammerne (i 2019)

Anm.: Prisudviklingen er vist for de samme selskaber, som indgår i figur 1.

Forbrugerprisen er cirka 67,1 kr. per kubikmeter vand i 2019. Hvis der ikke var stillet effektiviseringskrav til vandselskaberne i perioden med økonomisk regulering ville forbrugerprisen i dag have været 71,3 kr. per kubikmeter, det vil sige 4,2 kr. per kubikmeter højere end i dag.

Hvis vandselskaberne ikke var blevet pålagt de nye opgaver, som siden 2011 har ført til stigninger i indtægtsrammerne, ville forbrugerprisen i dag have været 65,0 kr. per kubikmeter.

Konklusion

Siden 2010 har særligt øgede investeringer og flere nye opgaver inden for bl.a. forsyningsikkerhed og klimatilpasning øget omkostningerne i vandsektoren. Effektiviseringskrav har dog holdt den reale vandpris i ro siden 2015. I lyset af et forventet fortsat stigende investeringsniveau er det derfor vigtigt med et fortsat fokus på omkostningseffektivitet med en regulering, der sikrer realisering af dette monopolmarkeds effektiviseringspotentiale og trit med produktivitetsudviklingen i resten af samfundet – til gavn for forbrugere og virksomheder i Danmark.